

Шевчук О.Р. До питання вдосконалення правового регулювання надання фінансових послуг// Молодь у юридичній науці: Збірник тез Міжнародної науково – практичної конференції молодих учених «П'яті осінні юридичні читання» Частина друга. – Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2006. – С. 173 – 177.

Ящищак Оксана Романівна

Аспірант Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Розширення сфери послуг і підвищення її частки в структурі суспільного виробництва призводить до того, що фінансові послуги набувають все більшу значимість для становлення і розвитку ринкових відносин, стають елементом економічного зростання національної економічної системи. Динамічний розвиток фінансового ринку, поява нових видів фінансових послуг потребує постійного оновлення нормативно – правової бази.[4, 61] Важливим етапом у розвитку ринку фінансових послуг стало прийняття Закону України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринку фінансових послуг».

Однак, реалізація норм даного закону не призвела до удосконалення системи органів, які здійснюють управління в сфері надання фінансових послуг, а навпаки створило нові проблеми. На ринку фінансових послуг фактично встановлено тріумвірат: Національний банк України – здійснює банківське регулювання та нагляд, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку – формування та забезпечення реалізації єдиної державної політики щодо розвитку і функціонування ринку цінних паперів, Спеціальний уповноважений орган виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг – проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг.

Проблема полягає в тому, що в законі зовсім не визначено де закінчуються повноваження одного органу і починаються іншого. До речі, цю прогалину фахівці вважають найголовнішим недоліком даного законодавчого акта. Безмежний нормативний масив підзаконних правових актів, прийнятих Національним банком України, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Державною комісією з регулювання ринків фінансових

послуг постійно конфліктує всередині самого себе, генерує суперечності та юридичні колізії.[5, 41]

Чинне законодавство передбачає можливість та необхідність збалансування цілей і завдань органів державної влади, які здійснюють регулювання ринку фінансових послуг, проте практичний механізм узгодження їхніх показників та параметрів зараз відсутній. Наприклад, пенсійні програми тепер розробляються страховиками, недержавними пенсійними фондами і банками. Лізингом займаються і лізингові компанії і спеціальні відділи банків. Переказом грошей займаються не тільки окремі установи (на зразок Western Union), але і банки. Конфлікт інтересів відбувається і по страхових компаніях і банках, які проводять операції з цінними паперами. Зокрема, прийнято Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Положення щодо організації діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів», яке дублює положення Постанови Національного банку України «Про затвердження Положення щодо організації діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів». Ряд положень Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Положення про розрахунково-клірингову діяльність» дублює положення Постанови Правління Національного банку України «Про затвердження Тимчасового положення про вимоги до розрахункового банку та Типового договору про грошові розрахунки за операціями щодо цінних паперів». Існують суперечності і в нормативно – правових актах, які регламентують порядок проведення моніторингу суб'єктами ринку фінансових послуг. Викликає сумнів необхідність прийняття Постанови Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу», коли Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг регламентовано здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами.

Існує певна колізія норм законів щодо ліцензування небанківських фінансових установ. Частина третя статті 47 Закону України "Про банки і банківську діяльність"[2] вказує, що інші юридичні особи мають право здійснювати операції, визначені пунктами 2-3 частини першої цієї статті (відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків кореспондентів, в тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них: розміщення залучених коштів від

свого імені, на власних умовах та на власний ризик), на підставі ліцензій на здійснення окремих банківських операцій". Постановою Правління Національного банку України від 16.08.2001 було затверджено Положення про порядок видачі ліцензії на здійснення окремих банківських операцій небанківським установам. [3] На сьогоднішній день, відповідно до цих нормативних актів Генеральний департамент банківського нагляду має право видавати небанківським фінансовим установам ліцензію на здійснення окремих банківських операцій, яка дозволяє одночасно (у сукупності) проводити діяльність з відкриття та ведення рахунків клієнтів (у тому числі переказ грошових коштів) та розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та власний ризик. В той же час, у підпункті 8 пункту 4 Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України зазначено, що Комісія здійснює в установленому порядку ліцензування діяльності фінансових установ, затверджує ліцензійні умови провадження діяльності з надання фінансових послуг і порядок контролю за їх додержанням (ст. 28 Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг").

Отже, необхідним є внесення змін до ст.47 Закону України "Про банки і банківську діяльність" у частині виключення норми щодо надання небанківським фінансовим установам ліцензії на здійснення окремих банківських операцій для вирішення проблеми подвійного ліцензування небанківських фінансових установ.

В Законі України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринку фінансових послуг» зазначено: Національний банк України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку і Уповноважений орган з метою співпраці та координації своєї діяльності зобов'язані проводити оперативні наради не рідше одного разу в квартал або частіше на вимогу одного з керівників цих органів.[1]

Але, наведені вище приклади, свідчать про неефективність даних координаційних заходів. Необхідно вдосконалити механізм узгодження рішень даних органів, можливо шляхом делегування Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг окремих нормотворчих повноважень, в сфері надання фінансових послуг, Національного банку України і Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Це зовсім не означає, що Держфінпослуг

регулюватиме усі аспекти діяльності банків і учасників ринку цінних паперів, пропонується надати їй повноваження лише щодо регулювання суспільних відносин, які виникають між ними і фінансовими установами, підпорядкованими Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Це сприятиме встановленню єдиних стандартів, еталонів, взірців поведінки суб'єктів ринку фінансових послуг, усуненню юридичних колізій, підвищенню якості фінансових послуг.

Підсумовуючи вище викладене можна сказати, що внесення змін до деяких законів України з питань банківської діяльності, законів, що регулюють ринки фінансових послуг, а також налагодження тісної і ефективної співпраці між органами, що здійснюють державне регулювання діяльності суб'єктів ринку фінансових послуг, є запорукою забезпечення ефективного нагляду за цими суб'єктами ринку фінансових послуг та, відповідно, стабільності фінансової системи України.

Список використаних джерел:

1. Відомості Верховної Ради – 2002. – № 1. – Ст.1.
2. Відомості Верховної Ради – 2001. – № 5 – 6. – Ст.30.
3. Офіційний вісник України. – 2003. – № 15. – Ст.650.
4. Дмитрієва О. Поняття та характеристика ринку фінансових послуг. // Банківська справа. – 2004 - №3.- С.61.
5. Ковальчук А. Правові колізії у законодавчому забезпеченні фінансових відносин. // Банківська справа. – 2004 - №3.- С.41.